

nullo unquam casu *licere* pro sacramentali haberi, ex thesi a Clem. VIII. et Paulo V. proscripta (Denzinger 962 et 963) constat, atque eam ne validam quidem esse, communi suffragio theologi ex universali prohibitione deducunt. Quare qui facili negotio certiore materiam praebere possit, id facere debet, si vult sacramentaliter absolvi.

2) Et revera, qui materiam determinatam praebere quum possit, non facit, aperte declarat, se venialiter tantum peccasse: quum e contra desiderium moribundi, quo ostenderit se absolutionem postulare, sumi potest pro accusatione sive certa sive dubia *gravis* peccati. In gravis autem peccati declaratione habetur, ut dixi, materia aliquo sensu prorsus determinata; non autem in peccati venialis generica declaratione: siquidem peccatum mortale infert notionem offensae Dei secundum respectum privativum plane determinatae et definitae, peccatum veniale non ita. Quare causa judicialis videtur manere prorsus incognita: sed de causa prorsus incognita et indeterminata sententia non fertur.

3) Prorsus etiam alienum est a praxi Ecclesiae, confessionem sic institui: „Mortale peccatum non habeo, doleo de venialibus et peto absolutionem“. Qui igitur, etsi possit, omnem majorem declarationem se daturum esse negaverit, merito ab absolutione repellitur, ad quam sola consueta accusatione jus acquirit. Cf. Laymann *de poenit.* cap. 5 n. 14. Quare recte monet Suarez (disp. 23 sect. 1 n. 10) de valore talis accusationis disputans: „Fortasse speculative tantum loquendo posse hoc defendi . . . Nihilominus tamen practice negandum hoc est propter incertitudinem materiae. Dico ergo, licet homo absolute non teneatur species peccatorum venialium confiteri, tamen supposito, quod vult confiteri [et absolvi], eum teneri ad exhibendam materiam omnino certam, si potest, et ideo debere aliquod peccatum veniale in particulari suo arbitrio confiteri: adjuncta vero *necessitate* seu *impotentia* aliud dicendi [sc. quam omnino generica illa moribundi confessio est], sine dubio illa materia sufficiens erit.“

266 4. Quum ergo extra casum necessitatis et impossibilitatis confessio omnino generica, quando ex adjunctis venialia peccata tantum exprimit, non sit materia *omnino certa*, eam cautelae causa adjungere, ut in ea *certius* nitatur absolutio, quam in accusatione peccatorum leviorum recentium, satis non est ad finem, ob quem fit, obtinendum: nisi confessarius ex prioribus confessionibus poenitentis conscientiam noverit, quae propterea *ipsi* materiam satis certam et determinatam subministret.

5. Practice igitur puto curandum esse, ut accusatio ex praeterita vita, si cautelae causa adjungenda est, fiat declarata specie saltem superiore alicujus peccati, aut declarata specie contrariae virtutis vel legis violatae: ita tamen, ut vere fiat circa peccatum aliquod gravius, neque ex mera consuetudine, sed cum vero dolore denuo concepto. Sed quoniam etiam recentius complures scriptores pro sufficientia accusationis omnino genericae stant, si de libera accusatione agitur: haec opinio aliquando id efficere potest, ut confessarius, si nequit determinatam materiam extundere, facilius acquiescat, siquidem in tali necessitate positus securiora sequi non ita tenetur. V. Ballerini notam ad Gury II. n. 421. — Circa peccata autem venialia, ut conveniens fructus ex eorum confessione hauriatur, tum a nimia prolixitate, tum a nimia generalitate cavendum est: saltem unum alterumve peccatum,

quod gravius conscientiam premat, accuratiore dolore et accusatione clavibus subministretur: alias enim sicut accusatio, ita dolor et propositum facile nimis vagum manet et prorsus deficere potest. Sed de his plura, quando de dolore et proposito agetur.

6. Si vero poenitentes adeo rudes sunt, ut nullius peccati in specie²⁶⁷ mentionem faciant; confessarius indagare debet, num id oriatur vere ex defectu gravioris peccati, an ex nimia ignorantia vel etiam ex inveterata peccandi consuetudine, quae tantam mentis hebetudinem et salutis incuriam creaverit. Si prior causa est, proponat quasdam leviores peccatorum species et interroget poenitentem, utrum neque post ultimam confessionem, neque antea in hac et hac materia peccaverit¹: proximum offenderit, iratus fuerit, inobediens, negligens in orando etc. Quod si annuit, excitato dolore et proposito cum reliquis actibus prout opus fuerit, absolvat; si vero nihil recordatur poenitens neque sponte aliquid ex praeterita vita addere potest, confessarius potius quam multum inquiret, statim dicat absolute: eliciamus igitur dolorem de omnibus peccatis totius vitae, maxime contra caritatem proximi, de inobedientia etc. commissis et veniam a Deo petamus: quando poenitens annuit, etsi antea dixerat, se peccati non recordari, confessarius postquam in dolore etc. eliciendis poenitentem praeiverit, sub conditione absolvat, modo a diuturniore tempore poenitens absolutus non fuerit.

Si vero causam deprehenderit esse ignorantiam veritatum maxime necessarium, sine dubio aut nunc — id quod saepe praestat fieri — aut postea instruendus est poenitens; si inveteratam peccandi consuetudinem et hebetudinem mentis, magna patientia, sed etiam strenua severitate gravissimae peccati sequelae proponendae sunt atque in reliquis ad sacramentum necessariis poenitens juvandus est, ut ad absolutionem aut nunc, si tamen capax reddi potest, aut post meliorem praeparationem recipiendam disponatur. Cf. quae optime notat in hac re Reuter *Neoconfess.*, n. 117 et quae postea dicturi sumus n. 481 et 482.

§ 3.

De forma Sacramenti Poenitentiae.

Forma sacramenti poenitentiae, in qua potissimum ejus vis consistit, sunt verba absolutionis. Circa quae haec pauca nota:

I. Forma ex natura judicialis sententiae non merum deprecatorium sensum, sed assertorium habere debet, seu indicativum.

II. Essentialia verba, ut certo constet de valore, sunt: „absolve te a peccatis tuis.“

¹ Videlicet potius ipse confessarius statim proponat certa quaedam peccatorum genera, quae pro conditione personae et regionis probabiliter commissa sunt, sed quorum inquisitio non offendit; si enim a poenitente petat peccata praeteritae vitae, saepe oleum et operam perdet, quod se omnia jam dixisse et se accusasse respondebit.

Ut autem confessarius extra casum summae necessitatis, ita ut convenit, procedat, debet formam Ritualis observare, quod in brevioribus et frequentioribus confessionibus satis esse dicit pronuntiare haec:

„Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis (suspensionis — quod omittitur in confessione laici —) et interdicti, in quantum possum et tu indiges. Deinde¹ ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris † et Filii et Spiritus S. Amen.“

Plenam autem formam, saltem in longioribus confessionibus, sic exhibet:

„Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducatur te ad vitam aeternam. Amen.“

Deinde dextera versus poenitentem elevata dicit: „Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen.“

„Dominus noster etc.“ ut supra.

„Passio Domini nostri Jesu Christi, merita beatae Mariae Virginis, et omnium Sanctorum, quidquid boni feceris et mali sustinueris, sint tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiae, et praemium vitae aeternae. Amen.“

Quam ultimam orationem etiam in frequentioribus confessionibus expedit non omittere.

III. Haec absolutio verbis concepta *in praesentem* proferri debet.

IV. Quamquam per se sensu absoluto danda est, tamen propter gravem causam etiam conditionate dari potest vel debet.

V. Generalis autem regula de *conditionata* absolutione haec est, ut conditionate detur, si 1) gravis ratio est putandi, eam valide proferri non posse, sed tamen 2) propter quandam necessitatem aut notabilem utilitatem probabilem etiam cum dubio securiora tentanda sunt.

269 **Uberior explicatio.** Ad I. Quamquam verba absolutionis sensu indicativo, i. e. cum intentione absolutionis sententiam proferendi seu conferendi, non eam a Deo mere implorandi, enuntianda sunt: tamen forma verborum, saltem si fit approbante Ecclesia, potest speciem deprecationis prae se ferre, modo *alia mente* proferatur. Nam quum Deus ipse principalis iudex sit, qui absolvat, sacerdos ministerialiter tantum agat, forma „Deus te absolvat etc.“ potest hunc sensum habere: „A Deo per meum ministerium absolvitur a peccatis tuis.“²

¹ Verbulum „deinde“ in ipsis editionibus Ritualis a S. C. R. recognitis et approbatis modo pro rubrica habetur (quippe rubro caractere impressum), modo pro voce ad *formam* pertinente, ut videre licet in editione Romae ex typogr. Prop. anno 1876 profecta coll. cum edit. Ratisbon. 1881 specialiter a S. C. R. recognita. Unde concludo, parum interesse, utrum confessarius verbum „deinde“ dicat an omittat; melius tamen illud addi, quum sit conforme *typicae* editioni anni 1884.

² Late per Ecclesiam in usu fuisse formam deprecationis, Morinus in opere suo *de poenitent.* et post eum Frank *Disciplina poenitent. (Bussdisciplin etc.)* l. 5. cap. 5 cum aliis ostendunt — quamquam argumentum ex solis Patrum dictis peti- tum, quod asserant sacerdotis *supplicationibus* vel *orationibus* peccata dimitti, sane

At sine auctoritate Ecclesiae hac forma uti, grave peccatum omnino esset: imo quando publica auctoritas sensum illum indicativum tali formulae non affixisset, facile aliqua dubitandi ratio de valore oriri posset non solum propter defectum intentionis et sensus necessarii ex parte loquentis, sed etiam propter defectum sensus objective verbis illis inhaerentis. Cf. S. Thom. III. q. 84 art. 3.

Ad II. 1. Probabile quidem est, ad essentiam sufficere: „absolvo te“,²⁷⁰ vel „absolvo a peccatis tuis“, attamen non certum; quare nullatenus hac forma manca uti licet, imo si factum sit, forma certa conditionate repetenda est.

2. Verba „in nomine Patris etc.“ ad essentiam non pertinent; sed citra peccatum veniale omitti nequeunt.

3. Similiter complures dicunt de omissione „Dominus noster etc.“, etsi nullum peccatum, quod censurae subjaceat, accusatum sit. Ex praescripto enim Ecclesiae haec a censuris absolutio *ad cautelam* semper praemittenda est; imo in summa necessitate brevissima formula debet esse: „Ego te absolvo ab omnibus censuris et peccatis in nomine Patris etc.“ Ita Rituale. Attamen approbante S. Alphonso n. 430 dub. 3, *plerique* scriptores docent, si poenitens nullam suspicionem censurae contractae praebet, *peccatum proprie non esse*, etiam illa verba „Dominus noster etc.“ omittere, modo reliqua dicantur cum intentione ab omni vinculo a peccatis orto, si quod forte adsit, absolvendi, eo quod Trid. sess. 14 c. 3 dicat tantum, „*has preces laudabiliter adjungi*“.

4. Si quis poenitens vero censuram re ipsa incurrisset, eum prius a peccatis quam a censuris absolvere velle, esset deordinatio graviter peccaminosa, modo agatur de excommunicatione (vel aliquando de interdicto): quamquam, si haec est absolventis intentio, verba: „absolvo te a peccatis tuis“ possunt simul de absolutione censurarum, utpote de vinculis a peccato ortis et cum illo connexis, intelligi.

5. Omissio elevationis manus, et efformationis signi crucis veniale peccatum nullatenus excedit, imo cum quavis rationabili causa omni peccato vacat.

Ad III. 1. Nutu, signo, literis invalida omnino fieret absolutio sacra-²⁷¹ mentalis. Haec enim secundum normam divinae, non humanae institutionis omnino fieri debet¹. Aliud est de absolutione a censuris, in qua, utpote

infirmius esse, ut jam recte notaverat Binterim *memorabilia (Denkw.)* t. 5 p. 1 cap. 6 § 3, ultro conceditur. Hujus vero deprecationis formae sensum plane fuisse non mere deprecationis, insigne testimonium habes in responso Armenorum, quo in negotio unionis *suae* formae sensum et intentionem explicavere. V. Binterim ib. et Frank l. c. in fine. Formae igitur consuetae fere sic efferebantur: „Deus tibi condonet peccata tua“, „gratia Spiritus S. habeat condonata peccata tua“, „sis absolutus, esto absolutus a tuis peccatis“ etc. Hodiernam autem formam multum ante 13. saeculum in latina Ecclesia introduci coeptam esse, v. Binterim l. c. p. 244, ubi jam ex 10. saeculo indicia hujus usus profert; exclusivus ejus usus atque praeceptus invaluit circa tempus S. Thom. Aquinatis.

¹ Cf. hac in re thesism a Clemente VIII. proscriptam, sc.: „SS. Dominus N. propositionem, licere per literas, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri et ab eodem absente absolutionem obtinere“ ad minus ut falsam, temerariam et scandalosam damnavit ac prohibuit praecepitque, ne deinceps ista propositio publicis privatisque lectionibus etc. doceatur, neve unquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur aut ad praxim quovis modo deducatur.“

humani juris, plus non requiritur, quam id quod ex natura cujuslibet judicialis actus necessario colligitur.

2. Ex necessitate absolutionem verbis proferendi, necessitas *praesentiae* poenitentis jam consequitur. Eam videlicet requiri, certissimum est apud omnes: at *qualis* debeat esse praesentia, non ita clarum est. Ea sine dubio debet esse, ut moraliter loquendo poenitens sit coram confessario, ita ut *ad eum* verba dirigi dici possint.

Quare 1) Ut certo constet de valore, confessarius et poenitens a) non debent esse in diversis cubiculis, quae nullo modo inter se communicent; b) neque, si in eodem loco versantur, nimia distantia ab invicem separati; S^o Alph. distantia 20 passuum nimia videtur; at si notabiliter minor est distantia, valori non obest¹, S. Alph. n. 429; c) si praesentia talis, qualem explicavi, adest, non requiritur, ut confessarius re ipsa poenitentem videat vel sensu aliquo percipiat, dummodo eum praesentem esse sciat: S. Alphonsus ibidem.

2) Ut vero probabilis sit absolutionis valor, eaque in necessitate hypothetice tentanda, sufficit talis praesentia, ut, si impedimentum non esset, poenitentem aliquo modo percipere possem: ergo absolvere deberem, etsi *e longinquo* viderem aliquem labentem in undas et periclitantem, ruentem de tecto etc. Ib. cum Tamb. *de sacr. poenit.* (l. 5) c. 2 n. 13.

272 Ad IV. et V. Conditionatae absolutioni nullatenus obstat — ut aliqui putavere — specialis ratio *hujus* sacramenti, quod sit iudicium. Nam neque iudicio generice sumpto, neque *huic* iudicio repugnat conditionata sententiae prolatio.

Videlicet in humano iudicio non repugnat, iudicem v. g. hinc et nunc sententiam solvendae mulctae infligere, „nisi infra diem certa solutio facta fuerit“, aut alicui causam addicere, „si in ejus scrinio sit hoc vel illud documentum“, quod statim a fidis hominibus inquiri jubeat. — Imo sententia etiam humani iudicii et in re criminali et in re civili aliquo modo hanc conditionem implicite non raro habet, „si modo testimonium testium verum fuerit“: nisi enim hac existimatione atque conditione, quae tamen aliquando falli potest, nitatur, injusta, atque ita *nulla* sit sententia; idque maxime, quum non a suprema auctoritate dicitur.

A pari, sententia sacramentalis semper nititur in hac suppositione, poenitentem verum dicere et vere dolere: quae hypothesis aliquando fallere potest confessarium, etsi putat, se habere certitudinem. Id eo magis, quod sententia sacramentalis semper ministerialiter a confessario profertur, atque ut vere efficax sit, divino iudicio re ipsa debet esse conformis. At

— Paulus V. 14. Julii 1605 in Congreg. S. Officii declaravit, thesim illam damnatam etiam esse in sensu diviso, i. e. de confessione vel de absolutione seorsim. — Declaraverat tamen ipse Clemens VIII., se non intendere prohibere absolutionem *moribundi sensibus destituti*, de cujus poenitentia per solos testes confessario constaret. Atque revera ejusmodi homo, ut Rituale Rom. monet in *ordine ministrandi sacramentum poenit.* n. 24, „absolvendus est“.

¹ Si vero in casu necessitatis tota aliqua multitudo simul absolvitur, certe distantia illa non obstat, quominus valida absolutio fiat, etiam in homines remotiores cum tota turba conjunctos. Nam si omnes alloquerer, nemo negaret, omnes illos ex turba mihi moraliter praesentes esse, ad quos naturaliter vox mea pertingeret: nimirum tunc videndum est, non tantone distent remotiores, sed sitne multitudo ut unum aliquod a me tantopere separata.

hoc non impedit, quominus plerumque *formam absolutam* et intentione absolutam sententia sacramentalis dicatur: id enim tamdiu practice faciendum est, quamdiu ex gravi ratione metuere non potest confessarius, ne forte suum a divino iudicio discrepet: conditio enim, quae in sola possibilitate seu in levi suspicione nititur, practice negligitur, neque explicite mente concipienda est; re ipsa enim semper implicite, quantum sufficit, latet.

Si vero gravis ratio est timendi, ne forte sententia confessarii a divina sententia discrepet; at propter dubium et propter necessitatem vel utilitatem poenitentis etiam dubia tentanda sunt: conditio *propter reverentiam sacramenti* aut verbis, aut saltem mente *expresse* additur, ut se. confessarius protestetur, se, conditione illa deficiente, ne intendere quidem verba illa sacra in persona Christi proferre.

Praecipuae autem occasiones, in quibus absolutio conditionate dari²⁷³ potest, aut pro necessitate poenitentis dari debet, hae sunt:

1. si dubium versatur circa vitam et mortem poenitentis — quamdiu non constat de incapacitate;

2. in dubio de sufficienti usu rationis in pueris et semifatis — quando afferunt materiam *probabiliter gravem*, aut etiam aliquoties alias, quia forte subjective graviter peccaverunt;

3. in dubio de morali praesentia poenitentis;

4. in dubio de absolutione rite data pro ratione dubii et necessitatis *repetenda* est absolutio;

5. in dubio de jurisdictione confessarii, quando nihilominus occurrit gravis ratio dubie absolvendi;

6. in dubio de sufficienti materia sive remota, sive tantum proxima propter dubium justis doloris circa leviora peccata — quando difficulter alia materia certa haberi potest: vid. tunc *aliquoties* (S. Alph. putat, si dubium non de justo dolore, sed de materia remota sit, semel in mense id fieri posse) absolutio conditionate dari potest; *debet*, si simul prudens dubium est de materia necessaria, seu de peccato dubie gravi, quod poenitens nunc satis certo detestatur;

7. imo in dubio de sufficienti dispositione *necessaria* circa mortalia peccata, non semper quidem, sed aliquando conditionata absolutio dari potest, vel pro graviore causa dari debet: a) in periculo mortis, undecunque oritur; b) si poenitens bona fide putat, se satis esse dispositum et confessarius graviter timet, ne, negata aut dilata absolutione, poenitens in pejus ruat et ab omni sacramentorum frequentatione absterreatur, aut alterius sacramenti (ut matrimonii, confirmationis) *certa profanatione* delinquat.

Qua ratione si confessarius quemlibet poenitentem vere dubie dispositum absolvere velit, gravis laxitatis notam non effugiat ac falsa misericordia in poenitentem moveatur, quia per se culpa poenitentis est, si sufficientia doloris argumenta non praebet; at si peculiaris causa justis timoris est, nequaquam laxitatis reatus contrahitur. Cf. S. Alph. n. 432, IV.

Ceterum complura ex iis, quae hinc breviter tacta sunt, infra fusius exponentur.